

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Deres ref.: 200903642-/ELL
Vår ref.: 09/4880

Saksbehandler: IFL
Telefon: 24 16 37 38
E-post: ifl@helsedir.no

Dato: 14.12.2009

NOU: 18 Rett til læring. Høringssvar fra Statens råd for likestilling av funksjonshemmede.

Høringsuttalelsen ble vedtatt på rådets møte i desember 2009. Rådet stiller seg bak utredningens overordnede syn på norsk skole, og hovedtrekkene i de forslagene som blir presentert.

Uttalelsen er delt i tre deler under overskriftene rett til læring, perspektiver og tiltak. Uttalelsen vil være på et overordnet nivå, og bare kommentere enkeltsaker med prinsipiell betydning

Rett til læring

Rådet mener den virkelighetsbeskrivelsen som gjengis i utredningen tegner et alvorlig og korrekt bilde av situasjonen i norsk skole.

Rådet støtter i hovedsak den retning utvalget peker ut, selv om det på flere områder er behov for ytterligere utredninger. Rådet mener at det overordnede prinsippet som må ligge til grunn for den videre behandlingen av utredningen er at rett til læring skal være rett til resultat. Slik rådet tolker det er dette synet i stor grad sammenfallende med utredningens prinsipper slik de er beskrevet i kapittel 1.

Rådet ønsker på generell basis å peke på at Kunnskapsdepartementet gjennom de siste årene har levert en rekke meldinger og mottatt utredninger som har konsekvenser for elever med nedsatt funksjonsevne. Meldingene og utredningene er i

liten grad sett i sammenheng med hverandre, og det har ikke ligget klare overordnede føringer på utarbeidelsen av dokumentene.

Utvalget kommenterer i noen grad dette selv i utredningens kap 4.5.

Perspektiver

Rådet mener det er meget viktig å sikre en inkluderende skole for alle, uansett funksjonsnedsettelse. Imidlertid kunne rådet ønske seg en bredere diskusjon av inkluderingsprinsippet og hva det betyr i praksis i utredningen.

Rådet synes det er positivt at det spesielle og alminnelige blir koblet sammen, og vil sterkt understreke at den generelle kvaliteten på barnehage og skole er svært avgjørende for alle som går der. Høy kvalitet på den alminnelige undervisningen fører til at behovet for å sette inn ekstra tiltak kan bli redusert og at de tiltakene som blir satt i verk også får høyere kvalitet.

Rådet ønsker en nærmere diskusjon om de vurderingsordninger som benyttes for å måle elever. Rådet ønsker en vurdering av om disse ordningene faktisk måler reelt læringsutbytte.

Etter det rådet kjenner til mangler det fortsatt et evalueringssystem for elever med utviklingshemning. Rådet etterlyser evalueringsmåter som kan vise læringsutbytte også for denne elevgruppen.

Utredningen omtaler manglende utbytte av opplæringen, og kunne derfor i større grad belyst ansvarsforholdene knyttet til det manglende læringsutbyttet. Kommunene har et betydelig ansvar på opplæringsfeltet sammen med skolederen på den enkelte skole. Rådet mener at regelverket på skoleområder på mange måter er bra, men at det ikke blir fulgt opp i tilstrekkelig grad, og at mange skoleeiere/ledere ikke tar det ansvaret de faktisk har for å gi elevene god læring. Dette blir illustrert i flere tilsynsrapporter der mange skoler har avvik fra regelverket. I den sammenheng kunne rådet ønsket seg en diskusjon om sanksjonsmuligheter overfor de som bryter regelverket.

Rådet mener også at kompetanseheving på områder knyttet til regelverk og pedagogikk kunne bidratt til at flere elever fikk det utbytte av undervisningen de har krav på.

Forslag

Rådet vil ikke kommentere alle de 61 forslagene i utredningen, men kommentere på noen enkeltforslag og noen forslagskategorier som helhet.

Forslag i kapittel 13

Rådet er prinsipielt enig i forslaget om innføring av læringsbok for alle elever. Tanken er at en slik læringsbok skal følge eleven gjennom skolegangen, og bidra til å løse problemene med samhandling utdanningsnivåene imellom.

Rådet ber om at ideen utredes nærmere da flere spørsmål ved læringsboka ikke blir kommentert i utredningen. Det gjelder blant annet forhold knyttet til personvernet og den fysiske utformingen av boken. En klargjøring av hvem som skal kontrollere informasjonen som blir samlet inn, eleven/foresatte eller skoleverket, må også tas. Videre en diskusjon om hva slags type data som skal bli lagret.

Rådet ønsker å understreke at bedre kommunikasjon mellom utdanningsnivåene er hovedutfordringen, og selv om læringsboka kan være et nyttig verktøy må den ikke bli en erstatning for samtale og samhandling.

Forslag i kapittel 14

Midtlyngutvalget foreslår å erstatte retten til spesialundervisning med en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen. Rådet anerkjenner at dagens forståelse av begrepet spesialundervisning handler om mer enn ekstra undervisningstimer og at andre tiltak enn undervisning kan være nødvendig for læring, blant annet ved bruk av andre yrkesgrupper enn pedagoger. Rådet ser behovet for å få klarhet i begrepene som brukes på dette området og støtter således forslaget om en rett til ekstra tilrettelegging.

Rådet vil imidlertid sterkt understreke viktigheten av at elevens rett til å få spesialundervisning slik det forstås i dag, må ligge fast. Rettssikkerheten må ikke

svekkes. En endring av lovverket må styrke, klargjøre og utvide elevers rettigheter, ikke redusere dem.

Rådet støtter også forslaget ut fra at begrepet ekstra tilrettelegging er mer presist og mindre belastende enn uttrykket spesialundervisning. Rådet vil likevel påpeke at en lovfesting, uansett ordlyd, ikke må brukes til å forsvare segregerende tiltak slik som faste spesialklasser.

I kapittel 14 fremmer utvalget flere forslag til tiltak dersom elever ikke har tilfredsstillende læringsutbytte. Rådet vil understreke at retten til resultat må være i fokus og at alle prosesser som settes i gang må ha dette som mål.

Rådet støtter forslaget om at individuell opplæringsplan (IOP) skal inngå i læringsboka, men ønsker en nærmere avklaring av forholdet mellom læringsbok, individuell plan (IP) og IOP.

Rask saksbehandling er viktig for å få satt i gang tiltak på et tidlig stadium. Rådet støtter forslaget om at vedtak om ekstra tilrettelegging i opplæringen kan fattes uten sakkyndig vurdering. Imidlertid må foreldres rett til å kreve sakkyndig vurdering være svært tydelig, og retten til å takke nei til ekstra tilrettelegging uten sakkyndig vurdering må være reell.

Punktet om grunnskole for voksne er etter rådets mening ikke tydelig nok, og må avklares nærmere.

Tiltak i kapittel 15

Rådet ønsker en plikt til at barnehage- og skoleeiere samarbeider om overganger mellom utdanningstrinnene, og ikke bare forsterker rutinene for dette som det står i forslaget.

Det kan være problematisk å få læreplass til alle, og rådet støtter forslag som skal gjøre dette enklere. Rådet vil i den forbindelse peke på tidligere forsøk med dobbelt lærerlæringskudd, og etterspør en nærmere evaluering av denne ordningen.

Tiltak i kapittel 16

Rådet er av den oppfatning at PPT bør styrkes, utifra tanken om at ressurser til læring skal være så nær eleven og skolen som mulig, og støtter således forslag om PPT skal tettere på barnehager og skoler. Rådet kunne likevel ønsket en mer presis beskrivelse av hva som ligger i uttrykket "tettere på".

Rådet ber om varsomhet i spørsmålet om å legge ned de statlige døveskolene på grunnskolenivå. Argumentasjonen er nedgang i elevantall ved skolene. Imidlertid er det for tidlig å si om dette er en vedvarende trend. Hvorvidt behovet reelt blir mindre er slik rådet ser det ikke avklart. Et normativt ønske om mindre behov må ikke bli en begrunnelse for å avskaffe et alternativ for de som har behov for det. Rådet viser til sitt arbeidsprogram der vi har uttalt:

"Undervisningen for barn og unge med særlige behov skal gi dem like muligheter til å utnytte sitt faglige og sosiale potensial fullt ut. For eksempel døve kan derfor ha behov for å gå på egne skoler for å sikre god innlæring på tegnspråk og sikre sin språklige identitet"¹

Rådet støtter Midtlyngutvalgets forslag om en omorganisering og styrking av Statped, men understreker at det er behov for ytterligere utredninger av dette. Slik rådet ser det har Statped ennå ikke funnet en form som fungerer like godt over alt. Rådet ser en rekke utfordringer knyttet til styring, økonomi og kompetanse.

Rådet ønsker et faglig tungt Statped med større enheter som utgjør et attraktivt kompetansemiljø og en ressurs for dem som skal tilrettelegge for den enkelte elev lokalt. Det er viktig at Statpeds spisskompetanse når det gjelder syn og hørsel blir ivaretatt videre. Derfor er det å regionalisere Statped en løsning som rådet ser som interessant, og som på sikt kan gi løsninger til beste for feltet.

Tiltak i kapittel 17

Rådet er bekymret for at ulike tiltak som hver for seg er ment å være til beste for en elev, i praksis motarbeider hverandre. For at elever skal ha utbytte av forskjellige planer og ulike tjenester er det avgjørende at disse samhandler godt. Det betyr høy

¹ Program for rådets arbeid 2008 – 2012

kompetanse hos ansatte og gjensidig kjennskap til planer, lover og rutiner hos andre tjenesteytere. At forskjellige tiltak bygger opp under hverandre er god ressursutnyttelse og vil bidra til å gi elever bedre læringsutbytte.

Flere tiltak i kapittel 17 dreier seg om en styrking av IP, deriblant å ta inn IP i barnehage- og opplæringsloven. Rådet har i andre uttalelser gått inn for å få IP inn i så mange lover som mulig slik at IP kan sikre bedre samhandling mellom offentlige tjenesteytere, og bedre sammenheng mellom tjenester og tiltak. Rådet støtter derfor disse forslagene.

Utvalget foreslår rett til personlig koordinator ved behov for langvarige og koordinerte tjenester. Rådet har i sitt innspill til Flatø-utvalget gitt støtte til dette synet. Rådet imøteser nærmere utredninger på hvordan rollen som personlig koordinator skal utformes for å ivareta de forskjellige forventninger som er tillagt rollen.

Rådet er opptatt av at tiltak for å sikre opplæringen blir iverksatt så hurtig som mulig. Rådet støtter derfor forslaget om selvstendig henvisningsrett for PPT til barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk og barnehabiliteringstjenesten.

Tiltak i Kapittel 18

Kapittel 18 omhandler tiltak for å styrke kompetansen til profesjonene som jobber på opplæringsfeltet. Rådet støtter generelt alle kompetansehevende tiltak, og utredningens vektlegging av lærerens rolle. Rådet vil følge utviklingen av den nye lærerutdanningen, slik den er skissert i St. meld nr 11 (2008- 2009) (om lærerutdanningen). Rådet vil også gi innspill på dette feltet til utredningen som omhandler pedagogisk tilbud til førskolebarn (Brennautvalget).

Med vennlig hilsen

Henning Aanes
rådsleder

Anny Skarstein
sekretariatsleder